

והרי הראשונה "יוצא" היא ופסולה.

ואפילו למאן דאמר לקמן טז א "כל שלא נעשית באחת מכל אלו – השנויים במשנתנו – הנכנס לשם אין חייבים עליה" תנן, ולשיטתו תאמר: כיון שהשניה כשרה נתקדשה, שהרי באחת מכל אלו שנשנו במשנתנו לבד היא מתקדשת; אף כך אי אפשר לומר, כי:

הני תרווייהו תודות [שתי תודות האלו] חדא מצוה היא, ואין האחת מקדשת בלי השניה, ונמצאו שניהם נפסלים ביוצא.

אלא אמר רבי יוחנן:

על פי נביא נאכלת, ועל פי נביא נשרפת, כלומר, לא מטעם "יוצא" נשרפת, אלא שכך הורו בשעת קידוש ירושלים חגי זכריה ומלאכי הנביאים, ואין טעם בדבר. (1)

שנינו במשנה: וכל שלא נעשית בכל אלו הנכנס לשם אין חייב עליה:

איתמר:

רב הונא אמר: "כל שלא נעשית בכל אלו" תנן, ואם חסר בקידוש אחד מן הדברים שנשנו במשנתנו אינו קידוש.

רב נחמן אמר: "כל שלא נעשית באחת מכל אלו" תנן, ואין כל הדברים שנשנו במשנתנו מעכבים את הקידוש, אלא אף באחד מהם די שיחול הקידוש –

וטעמו של רב נחמן הוא, משום שהרי בימי עזרא קידשו את ירושלים ולא היו שם מלך ולא אורים ותומים, הרי שאין כל השנויים במשנה מעכבים.

הרואה, כדתנן בפרק בתרא דזבחים: בשילה ונוב וגבעון שנאכלין בכל הרואה, לפי שאין חומת העיר קדושה!?

ויש לומר: דמכיון שהלכה התודה כל שהוא, הריא לה יוצא במקום שמהלכת.

1. נתבאר על פי רש"י; אבל הרמב"ם [בית הבחירה ו יב] כתב: ואוכלין שם לחם תודה אחת משתי התודות, והשנייה נשרפת, ועל פי הנביא שורפין את זו, ואוכלין את זו; וכתב ה"כסף משנה", דרבינו מפרש דכי מסיק "אלא אמר רבי יוחנן", היינו לומר: לא תיתני "פנימית נאכלת וחיצונה נשרפת", אלא "האחת נאכלת והאחת נשרפת", והנביא אמר להם, אי זו יאכלו ואי זו ישרפו.

והרדב"ז כתב על דברי הרמב"ם: ואם תאמר דתנן "הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת"? ויש

ומיהו ראה בלשון רש"י ד"ה כי הדדי נינהו, שכתב לבאר את קושיית הגמרא למאן דאמר זו כנגד זו: "או שתיהן יאכלו, או שתיהן ישרפו", ומבואר דלא קשיא לגמרא כלל על עיקר הדין ואף שנפסלה ביוצא, אלא עיקר קושית הגמרא היא משום דסברה הגמרא דהטעם שהפנימית שונה מן החיצונה הוא משום שזו נפסלה ביוצא וזו אינה פסולה ביוצא, ומשום הכי מקשינן, דלמאן דאמר שהיו מהלכות זו אחר זו שפיר יש מקום לחלק ביניהם, אבל למאן דאמר זו כנגד זו, מה טעם יש לחלק ביניהם; ולפי זה ניחא שלא מקשה הגמרא על גוף הדין; ועל דרך זה נתבארה הגמרא בפנים.

ד. הקשו התוספות: אדרבה ראשונה נמי תאכל, דכל זמן שלא קידשה העיר, אף על פי שקדשה העזרה, [הרי] נאכלים קדשים בכל

ומפרשינן מחלוקתם:

רב הונא אמר: "בכל אלו" תנן, ואף על גב שמקידושו של עזרא הרי מוכח שאין כולם מעכבים, היינו משום דהוא קסבר: קדושה ראשונה שקידש שלמה את ירושלים קדושה לשעתה, וקדושה לעתיד לבא, כלומר, לא בטלה הקדושה הראשונה מירושלים אלא קיימת היא מאז ולעולם, ונמצא שלא הוצרכה ירושלים לקידוש מחדש, ועזרא שעשה מה שעשה זכר בעלמא הוא דעבר, ואין ללמוד מזה לקידוש גמור.

רב נחמן אמר: "באחת מכל אלו" תנן, היינו משום דהוא קסבר: קדושה ראשונה קדושה לשעתה ולא קדושה לעתיד לבא, ועזרא קדושי קדיש קידוש גמור אף על גב דלא הו אורים ותומים, הרי שאין כל השנויים במשנתנו מעכבים, ולמדנו שדי באחד מהן כדי לקדש.

איתיביה רבא לרב נחמן מלשון משנתנו, ששינונו: "כל שלא נעשית בכל אלו"!

תירץ לו רב נחמן לרבא: תני במשנתנו "כל שלא נעשית באחת מכל אלו".⁽²⁾

תא שמע כדברי רב הונא מהא דתניא:

אבא שאול אומר: שני ביציעין [משטחים] היו בחר המשחה [הר הזיתים]:

תחתונה, כלומר, האחת היתה בשפולי ההר, ועליונה, והשניה היתה למעלה הימנה בשיפוע ההר; וחילוק היה ביניהן באופן הקידוש:

תחתונה נתקדשה בכל אלו שנשנו במשנתנו, כי בימי בית ראשון כשהיו כל אלו הכניסוה וחיברוה לעיר על ידי חומה אחרת שבנו

ולא קדשה לעתיד לבא" מכל מקום לענין היתר במות אין אחר קדושת ירושלים היתר, ראה שם.

ב. וכשיטתם כאן נראה לכאורה גם מדבריהם לעיל טו א ד"ה אין, שהקשו: למאן דאמר "אין מנחה בבמה" איך קידשו בימי עזרא בשירי מנחה!! ותירצו בתחילה, דרבי יהודה הסובר כן, יסבור שקידוש עזרא לא היה אלא זכר לדבר כי קדושה ראשונה קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבא.

ומבואר מדבריהם דלמאן דאמר "יש מנחה בבמה", הקריבו את המנחה בבמה כדי לקדש את העזרה; וזה לא יתכן לדעת ה"ר חיים דלכולי עלמא אי אפשר להקריב בבמה.

ונמצא, שלפי דעת ה"ר חיים הסובר דאי אפשר להקריב בבמה כלל, אם כן תיקשי קושיית

לומר, שכך היה מצוה הנביא: לאכול הפנימית ולשרוף החיצונה. וראה מה שכתב כאן הרש"ש.

2. הקשו התוספות: מה דחק את הגמרא להגיה, והרי בלאו הכי מצינו כמה סתם משניות הסוברות ד"קדושה ראשונה קדושה לשעתה וקדושה לעתיד לבא", שהרי שינונו במגילה י א ובזבחים קיב ב, דמשקידשה ירושלים בראשונה שוב אין היתר לעולם להקריב בבמות, הרי דקדושת ירושלים לא בטלה; ואם כן הסובר "באחת מכל אלו" ומשום דלא קדושה לעתיד לבא, הוא כדעת תנאים אחרים החלוקים על אותם משניות, ומה ממנו יהלוך לומר, דבאמת אף משנתנו אינה סוברת כדבריו!! ולא יישבו.

ומיהו התוספות במגילה י א כתבו בשם ה"ר חיים כהן, דאף למאן דאמר "קדושה לשעתה

סביבה —

ואילו עליונה לא נתקדשה בכל אלו, אלא בעולי גולה [כשעלו ישראל מגולת בבל] שהוסיפו על העיר ובנו היקף חומה אחרת מבחוץ, שלא במלך ושלא באורים ותומים; ולפיכך:

תחתונה שהיתה קדושתה גמורה, עמי הארץ נכנסין לשם ואוכלין שם קדשים קלים הנאכלים בירושלים, אבל לא מעשר שני שמקום מאכלו הוא בירושלים, כי הקפידו הם לאוכלה דוקא לפנים מחומת ירושלים הראשונה —

ואילו חברים אוכלין שם קדשים קלים

ומעשר שני, שהרי היתה לה קדושה גמורה של ירושלים.

ואילו בעליונה שלא היתה קדושתה גמורה, עמי הארץ היו נכנסין שם ואוכלים שם קדשים קלים שלא כדין, אבל לא מעשר שני.⁽³⁾

ואילו חברים אין אוכלין שם לא קדשים קלים ולא מעשר שני, שהרי אינה קדושה בקדושת ירושלים.

ומפני מה לא קידשה עולי גולה?

משום שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ואורים ותומים ובסנהדרין

הבמות מותרות, אך לפי ה"ר חיים באמת תיקשי גם על התודות; ובה אין שייך לומר כתירוצם השני, שהרי מבואר בהדיא בקרא שעשו קידוש בשתי תודות.

וגם כתירוצם הראשון אי אפשר לומר, דסברתם היא רק לענין קידוש העזרה במנחות, אבל לענין קידוש ירושלים בתודות, אין מועיל תירוצם.

וצריך לומר, דמתחילה קידשו את העזרה במנחות, ושוב הקריבו שם שתי תודות וקידשו בלחמם את ירושלים; וראה לשון התוספות לעיל טו ב ד"ה דקדשה "דכל זמן שלא קידשה העיר, אף על פי שקידשה העזרה".

3. ביאר רש"י: דעמי הארץ המפרישין מעשרות היו זריזים לעשות בו מצוה מן המובחר, לפי שהיו שומעין דרשה "עשר בשביל שתתעשר", והיו צריכים להתודות "עשיתי ככל אשר צויתני", והיו שומעים את המתרגמים "ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך", לכך היו נכנסין עד תוך חומת ירושלים הפנימית,

התוספות שם, האיך הקריבו מנחה בימי עזרא, למאן דאמר קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא, שהרי בבמה לא היו יכולים להקריבו!?

ומיהו באמת התוספות שם הקשו עוד האיך קידשו בימי שלמה ויהושע, למאן דאמר אין מנחה בבמה, כי בזה אין שייך לומר דהוי זכר לדבר!?

ותירצו בשני אופנים: האחד: כיון שקידוש העזרה נעשה במנחות אם כן אין זה חשיב במה, כי כל העבודה היתה מחנכתה; והשני: כיון דלא אפשר לא צריך.

ובפשוטו נאמר לדעת ה"ר חיים כתירוצים אלו, אף לענין הקידוש שבימי עזרא.

אך הנה לדעת ה"ר חיים תיקשי לא רק על קידוש העזרה במנחות, אלא אף על הקידוש שהיה בימי עזרא בשתי תודות, כי היכן הקריבו; והתוספות שלא הוקשה להם על הקידוש שבימי עזרא אלא על המנחה, הוא משום דכל הקושיא היא למאן דאמר לא קידשה לעתיד לבא, ולשיטה זו — לדעת התוספות —

לקדש, ולכך היה די בלא שיהיו כל אלו. אבל קידוש ממש אינו חל בלי שיהיו כל אלו. אבל רב נחמן סובר כמו התנא הסובר שקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא, ולא נתקדשה ירושלים בימי עזרא אלא על ידי קידושו, הרי שמועיל הקידוש בלי שיהיה את כל אלו.

דתניא: אמר רבי אליעזר:

שמעתי מרבתי: כשעלו בני הגולה בימי עזרא, התחילו להקריב קרבנות עשרים ושתיים שנה קודם שנגמר בנין הבית, ולפיכך: (4)

כשהיו בונין בימי עזרא בהיכל, עשו בתחילה — כדי שיוכלו להקריב קרבנות — קלעים כתחליף לחומת ההיכל, וקלעים כתחליף לחומת העזרות, עד שיבנו את חומותיהם; אלא שהיה חלוק מקום החומה שבנו ביחס לקלעים בין ההיכל והעזרות:

שבהיכל בונין את החומה מבחוץ לקלעים, כלומר, נתנו את הקלעים לפנים ממקום החומה העתידה, ואת החומה היו בונים במקום הראוי לה מחוץ לקלעים; ואילו בעזרות בונין את החומה מבפנים לקלעים, כלומר, נתנו את הקלעים מחוץ למיקומה של החומה, ואת החומה היו בונים במקומה של לפנים מן הקלעים. (5)

של שבעים ואחד, ובשתי תודות ובשיר, ובימי עולי גולה לא היה מלך ולא אורים ותומים, ולא היו יכולים לקדש כדין.

ולמה קידושה?

ועד שלא מסיימת הגמרא להביא את כל הברייתא, תמהה הגמרא על לשון הברייתא: איך אתה אומר "למה קידושה"? והא אמרת לא קידושה?!

אלא כך היא כוונת הברייתא: למה הכניסה וחיברוה לירושלים?

מפני שתורפה [גילויה וערותה] של ירושלים היתה, ונוחה היא ליכבש משם.

הרי מבואר מברייתא זו שאי אפשר לקדש בלא שיהיו כל אלו השנויים במשנתנו, ודלא כרב נחמן הסובר, שדי באחת מכל אלו?!

ומשנינו: **תנאי היא, דין זה תלוי במחלוקת תנאים — שהרי בברייתא שתתבאר בסמוך מבואר שנחלקו תנאים בדין קדושה ראשונה אם קידשה לעתיד לבא, ובמחלוקת זו תלוי גם אם כל אלו מעכבים, וכפי שנתבאר לעיל בגמרא; ואם כן, אין כאן קושיא על רב נחמן, כי אותה ברייתא הסוברת כרב הונא, הוא משום שהיא סוברת כדעת האומר "קידשה לעתיד לבא" ולא הוצרך עזרא**

4. נתבאר על פי רש"י במגילה י א.

5. לשון רש"י הוא: עושים קלעים במקום החומה ובונים את הכתלים אצל הקלעים וכן לעזרות, ומלשון זה משמע, שהקלעים היו עומדים במקום שהיתה שם חומה בבית ראשון, והחומה היתה שלא במקומה; ואילו בהמשך

לקיים "לפני ה' אלהיך"; אבל בקדשים, לא היו מטריחין עצמן, ואוכלים אותם לפנים מחומה חיצונה, כשאינן מוצאים אכסניא בפנים; וכשהיו אומרים להם "זו קדושה וזו אינה קדושה", לא היו שומעין לנו, לפי שאומרים "זו חומה וזו חומה, מה לי תחתונה מה לי עליונה".

אמר רבי יהושע: שמעתי מרבותי:

א. שמקריבין קרבנות במקום העזרה אף על פי שאין עדיין שם בית. (6)

ב. אוכלין קדשי קדשים במקום העזרה אף על פי שעדיין אין שם קלעים לעזרה.

ג. אוכלים קדשים קלים ומעשר שני בירושלים אף על פי שעדיין אין חומה —

מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה, וקידשה לעתיד לבא.

ומכאן יש ללמוד מחלוקת תנאים בדין "קידשה לעתיד לבא", שהרי:

לאו מכלל, האם אין הדבר כן די ש כאן מחלוקת בין רבי אליעזר לרבי יהושע:

דרבי אליעזר סבר: קדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבא, ולפיכך אמר רבי אליעזר שהוצרכו לעשות קלעים עד שיבנו את החומה, דאם אין בית אין קרבן דקדושה ראשונה בטלה לה; ועל זה בא רבי יהושע לחלוק שאין צריך בית ולא קלעים ולא חומה, כי קדושה ראשונה לא בטלה.

אמר תמה ליה רבינא לרב אשי:

ממאי, מהיכן מוכרח שיש כאן מחלוקת בדין זה, והרי דלמא דכולי עלמא קדושה

קודם, דמזבח שהעמידוהו קודם העמדת המשכן, אי אפשר להקריב עליו קרבנות, משום דהוה להו "שלמים ששחטן קודם פתיחת דלתות ההיכל" ופטולין משום שנאמר "ושחטו פתח אוהל מועד", וכן כל הקרבנות, ואם כן הוא הדין כאן?!

ומטעם זה כתב "וצריך לומר, דאם שחטו לפני החורבן יכולים להקריבו אחר החורבן"; ולכאורה יש לתמוה: אם כן איך רצתה הגמרא להוכיח מרבי אליעזר שהוא סובר "קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא לעתיד לבא", והרי הוצרכו הקלעים כדי לקיים "ושחטו פתח אוהל מועד"?!?

ויש לומר, שהכרח הגמרא הוא ממה שהוצרכו קלעים לעזרה, אבל להיכל באמת יש לומר שהוצרכו קלעים משום דלתותיהם. אלא, שלפי דבריו, אי אפשר לפרש "מקריבין אף על פי שאין בית" היינו אף על פי שעדיין אין בית.

ב. ראה ב"קהלות יעקב" שהביא, שאם כי הקרבן כשר, מכל מקום, אין מצוה להקריב, וראה שם בטעם הדבר, ובמה שכתב שם על פי זה.

כתב רש"י: אלא שבהיכל נתנו הקלעים לפניו ממקום החומה, ומשמע שהחומה היתה עומדת במקומה והקלעים לפניו מהם; ומסתבר, דמה שכתב רש"י בתחילה "עושים קלעים במקום החומה" פירושו: כתחליף לחומה, ואין הכוונה לקבוע את מיקומם של הקלעים, ועל פי זה נתבאר בפנים.

6. א. ביאור הלשון "אף על פי שאין בית" דהיינו אף על פי שאין שם עדיין בית, הוא על פי מה שפירש רש"י בד"ה ואף על פי שאין חומה: שאין חומה בירושלים, קודם שנבנית החומה; ומיהו יתכן, דכל זה הוא למאי דסלקא דעתין דרבי יהושע בא לחלוק על רבי אליעזר, דלרבי אליעזר הרי מבואר שאי אפשר להקריב עד שיהיה שם בית וחומה, ורבי יהושע סבר אין צריך לכל אלו כלל; אבל למסקנא דלא פליגי כלל, אם כן הביאור הוא "אף על פי שאין שם כבר בית" וכן בכלום.

והנה ב"אילת השחר" כתב כאן דבר מחודש מאד, דלכאורה קשה: איך אפשר להקריב בלי בית, והרי כתבו התוספות בנבחים סא א ד"ה

אלא הני תנאי [תנאים אלו] הם שנחלקו
בדין קדושה ראשונה אם קידשה לעתיד
לבא:

דתניא:

שנינו בערכין לב א ואלו הן בתי ערי
חומה [שדין גאולת המוכר מן הקונה שונה
מבתי ערי החצרים, ואין להם גאולה אלא
עד שנה, ולאחר שנה נחלט ביד הלוקח],
שלש חצרות של שני בתים מוקפות חומה
מימות יהושע בן נון, כגון קצרה הישנה של
ציפורי, וחקרה של גוש חלב ויודפת.

אמר רבי ישמעאל ברבי יוסי:

למה מנו חכמים במשנה בערכין רק את
הערים האלו לענין מצות בתי ערי חומה, אף
על פי שהרבה עיירות היו מוקפות חומה?
משום שכשעלו בני הגולה בימי עזרא מצאו
את הערים האלו, (7) וקידשום בקדושת בתי
ערי חומה. (8) אבל ראשונות, בטלו משבטלה

ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד
לבא, וכמו שאמר רבי יהושע, ואין כאן
מחלוקת בדבריהם כלל, ומר – רבי אליעזר
– מאי דשמייע ליה קאמר, ומר – רבי
יהושע – מאי דשמייע ליה קאמר, והיינו
שאינ שתי השמועות חלוקות, אלא שתי
שמועות בשני ענינים הם –

וכי תימא: והרי ממקומו הוא מוכרע שרבי
אליעזר סובר לא קידשה לעתיד לבא, שאם
לא כן, קלעים, לרבי אליעזר, למה לי? לשם
מה הוצרכו כלל לקלעים, אם לא שאי אפשר
להקריב בלי בית ולכך הוצרכו הקלעים.

זו לא קשיא – כי הוצרכו הקלעים
לצניעותא בעלמא, בעת הקרבת הקרבנות;
ואם כן אין הכרח מכאן שנחלקו תנאים בדין
קדושה ראשונה, ואם כן אכתי תיקשי על רב
נחמן שאמר "באחת מכל אלו תנן", מן
הברייתא דלעיל שמבואר בה שאינה קדושה
אלא בכלם! ?

כיון שעלה עזרא בביאה שניה, נתקדשו כל
הערים המוקפות חומה באותה העת; וראה מה
שהקשה על זה; וראה עוד ב"משנה למלך" על
הרמב"ם שם: כתב מהרי"ט חלק יורה דעה
סימן לו, דבימי עזרא לא קדשו ערי חומה חוץ
מאותם שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן
נון.

8. לשון קדושה בבתי ערי חומה, הוא משום
שהמצורעים משתלחים מהם, ראה רש"י בד"ה
כל המצוות האלו.

וכתב רש"י כאן: לא פירש לי במה מקודשים
ערי ארץ ישראל; פירוש: איך מקדשים אותם;
אך בערכין לב ב ד"ה וקידשום, כתב: מפרש
במסכת שבועות דמקדשי לה בשתי תודות

7. רש"י פירש: מצאו דרך ביאתן לארץ;
והראב"ד בתורת כהנים פירש: מצאו בנויין
בחומתן, כלומר: האחרים חרבה כבר חומתן
בימי עזרא, ואלו בלבד היו בנויים; וכן פירש
ב"שפת אמת" ערכין לב א.

וב"טורי אבן" מגילה י א ד"ה ומדקאמר
כתב: מדקאמר "מצאו אלו וקידשו", משמע לי,
דמכל מקום לא מהני קידוש שני שבימי עזרא
אלא לאותן ערים שהיו מוקפות חומה כבר בימי
יהושע, אבל למוקפות חומה לאחר מכאן, לא;
אלא שמדברי הרמב"ם נראה שקידוש עזרא אהני
אפילו למוקפות חומה שבימי, אף על פי שלא
היו מוקפות חומה מימות יהושע, שכתב
[שמיטה ויובל יב טו] "כיון שגלו בחורבן ראשון
בטלו קדושת ערי חומה שהיו בימות יהושע,

הארץ, כלומר, כשגלו ישראל מן הארץ.⁽⁹⁾

אלמא קסבר רבי ישמעאל בר יוסי: קדושה ראשונה שנתקדשו הערים קידשה לשעתה, ולא קידשה לעתיד לבא —

הרי לנו תנא אחד הסובר: קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא; ומאידך תנא אחר סובר שקידשה לעתיד לבא, שהרי:⁽¹⁰⁾

ורמינהי סתירה מברייתא אחרת, ששנינו בה:

אמר רבי ישמעאל בר יוסי: וכי אלו ערים מוקפות חומה בארץ ישראל בלבד היו? והלא כבר נאמר במלחמת ישראל בעוג: "ששים עיר כל חבל ארגוב ממלכת עוג בבשן, כל אלה ערים בצורות חומה גבוהה דלתיים ובריח", הרי שהיו ערים רבות מוקפות חומה —

אלא למה מנו חכמים את אלו, שכשעלו בני

הגולה מצאו אלו וקידשום —

ועד שלא סיימה הגמרא להביא את המשך הברייתא, ששנינו שם: ולא אלו בלבד, אלא כל שתעלה בידך מסורת מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל מצוות אלו נוהגות בה, מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא — מקשינו עלה:

וכי קידשום השתא כשעלו מן הגולה, הא אמרינן לקמן — בהמשך הברייתא — **דלא צריכא לקדושי**, אלא כל עיר שהיתה מוקפת חומה קדושה לשעתה ולעתיד לבא, ולמה לי קידוש אחר?!

ומשנינן: **אלא** כך תאמר: **מצאו ערים אלו ומנאו!**

ושוב חזרת הגמרא לסיים את הברייתא:

ולא אלו הערים בלבד הם בדין ערי חומה, אלא כל שתעלה בידך מסורת מאבותיך

9. בפשוטו נראה ד"בטלה הארץ" היינו שגלו ישראל ממנה ולא היתה מיושבת אלא בטילה, אך ראה ב"אילת השחר".

10. נתבאר על פי רש"י שכתב: קסבר לא קידשה, ורמינהי כו' היינו תנאי; ואם תאמר: הרי רבי יהושע ודאי סבר קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא, מדאמר: מקריבין אף על פי שאין בית, ואם כן למה צריכים אנו להוכיח שיש עוד תנא הסובר כן?!

כתב המהרש"א: מדרבי יהושע לעיל ומכמה משניות סתם הוה מצי לאתווי דאית להו קדושה לעתיד לבא, אלא דניחא ליה לאתווי בהך מילתא דבתי ערי חומה גופיה, דאיכא למאן דאמר דלא

ובשיר, וראה ב"טורי אבן" מגילה י א ד"ה מצאו אלו, שכתב על דברי רש"י: ותימה לי הא התם מקדושת ירושלים איירי, שתהא קדושה לאכילת קדשים קלים, אבל לענין קדושת ערי חומה אין צריך הא; ועוד, שאין ענין תודה לענין קדושת ערי חומה, שהרי אמר התם אין עזרה מקודשת אלא בשירי מנחה, מאי טעמא כירושלים, מה ירושלים דבר הנאכל בה ויוצא ממנה נפסל, אף עזרה; וכיון דטעמא משום הכי הוא, בשאר ערי חומה לא שייך האי טעמא, דהא תודה אינה נאכלת בהן, ואדרבה בביאתן לתוכן נפסלת ביוצא, כיון שיצא חוץ לירושלים; ובפרק ב דשבועות כתב רש"י, לא פירש לי כמה מקדשין ערי ארץ ישראל, ולי נראה, דקדושת ערי ארץ ישראל היה בפה מפי בית דין.

כדמפרש ואזיל.

ובין כך ובין כך מצינו שנחלקו תנאים בקדושה ראשונה אם קידשה לעתיד לבוא.

דתניא: רבי אלעזר בר יוסף אומר: כתיב בפרשת בתי ערי חומה "אשר לוא חומה", ולמדנו מלשון "לוא", שמצד אחד משמע "אשר לא חומה", שאין לא חומה. ומצד שני משמע "אשר לו חומה", שיש לו חומה:

אף על פי שאין לו חומה עכשיו, והיה לו קודם לכן. וכשם שלענין חומה כך, הוא הדין לענין קדושה גם כן, אף על פי שלא קידשה עכשיו רק קודם לכן, קידשה גם כן לעתיד לבא. (12)

שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון, כל מצוות אלו (11) נוחגות בה, מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא —

והרי קשיא דרבי ישמעאל בר יוסי, אדרבי ישמעאל בר יוסי!?

ויישבו על כך בני הישיבה שני תירוצים:

איבעית אימא: תרי תנאי ניהו אליבא דרבי ישמעאל בר יוסי [שנחלקו בדעתו של רבי ישמעאל ברבי יוסי] —

איבעית אימא: חדא מיניהו [אחת מן הברייתות], **רבי אלעזר בר יוסי אמרה,**

ותומים. ובמה נתקדשה? — בקדושה ראשונה שקידשה שלמה, שהוא קידש העזרה וירושלים לשעתה, וקידש אותן לעתיד לבוא. לפיכך, מקריבין הקרבנות כולן אף על פי שאין שם בית בנוי. ואילו בהלכות שמיטה ויובל יב טו] פסק הרמב"ם: כיון שגלו בחורבן ראשון בטלה קדושת ערי חומה שהיתה בימי יהושע. וראה בזה בנושאי כלי הרמב"ם וב"ספר המפתח".

עוד חידוש יש בדברי הרמב"ם, שכתב שם: אין סומכין אלא על חומה המוקפת בשעת כיבוש הארץ, כיצד: עיר שלא היתה מוקפת חומה בשעה שכבש יהושע את הארץ, אף על פי שהיא מוקפת עתה, הרי היא כבתי החצרים; ועיר שהיתה מוקפת חומה בימי יהושע אף על פי שאינה מוקפת עתה, הרי היא כמוקפת, וכיון שגלו בחורבן ראשון בטלה קדושת ערי חומה שהיו בימי יהושע; וביאר הכסף משנה [ליישוב את תמיהת הרשב"ד] דמה שכתב הרמב"ם "אף על פי שאינה מוקפת עתה", אין הכוונה לאחר שגלו מן הארץ, כי הרי הרמב"ם פסק דמשגלו בטלה הקדושה, אלא כוונת הרמב"ם שחרבה

קידשה לעתיד לבא, ואיכא למאן דאמר קידשה לעתיד לבא.

11. כתב רש"י: כל מצוות האלו: מצות בתי ערי חומה [היינו דין גאולתם], ושילוח מצורעים; ושאין עושין מגרשהין שדה; ותמהו האחרונים על דברי רש"י, כי מה ענין איסור עשיית מגרש לשדה לערים המוקפות חומה.

12. כן פירש הב"ח בהגהותיו.

א. הנה הסוגיא כאן מדמה דין קידוש בכל אלו השנויים במשנתנו, שהוא תלוי בדין קדושת ירושלים והמקדש אם קידשה לעתיד לבא, לקדושת ערי חומה אם קידשה לעתיד לבא, וראה בזה ב"טורי אבן" מגילה י א ד"ה אלמא. אולם הרמב"ם פסק [בית הבחירה ו יד] "כל מקום שלא נעשה בכל אלו וכסדר הזה, לא נתקדש קדוש גמור. וזה שעשה עזרא שתי תודות, זכר הוא שעשה ולא במעשיו נתקדש המקום, שלא היה שם לא מלך ולא אורים